מסורת הש"ם

לש א מיי׳ פ״ג מהלי סוטה הל״ח סמג :עשין נו מ ב מיי שם פ״ד הל״ח

תורה אור השלם וְהִשְׁבִּיעַ אֹתָה הַכֹּהֵן
וְאָמֵר אֶל הָאִשֶּׁה אִם לא שָׁטִית אַתְרְ וְאִם לֹא שָּׂטִית טָמְאָה תַּחַת אִישֵׁךְ הִנְּקִי מִמְי הַמְּרִים הַמָּאָרֵרִים הָאֵלֶה:

וְכָתַב אֶת הָאָלת האלה הכהן וֹמְחָה אֶל מֵי הַמְּרִים: במדבר ה כג

3. ויעו אברהם ויאמר כ. זַיִּצָּן אַבְּן יָוֹם זַיּאבֶּוּר הָנֵּה נָא הוֹאַלְתִּי לְדַבֵּר אֶל אָדֹנָי וְאָנֹכִי עָפָּר בראשית יח כז ואפר: נַעל וְאָם אֶקַּח מִבְּל אֲשֶׁר נַעל וְאָם אֶקַּח מִבְּל אֲשֶׁר לֶךְרְּ וְלֹא תֹאמֵר אֲנִי הֶעֶשַׁרְתִּי אֶת אַבְרְם:

בראשית יד כג בראשית יד כג ל. וְרְאוּ כְּל עַמִּי הָאָרֶץ כִּי שַׁם יְיִ נְּקְרָא עְלְיִּרְּ הַרְאוּ מִמְּרָ: דברים כח י הַרְאוּ אַת אֲלֹהַי יִשְרָאַל וְתָחַת רַגְלִיו בְּמֵעְשַׁה לְבָנַת הַפּפִיר בְמֵעְשַׁה לְבָנַת הַפּפִיר וּבְעֶצֶם הַשָּׁמֵיִם לְטֹהַר:

וּמִמֵּעַל לַרַקִּיעַ אֲשַׁר י. הענעל אן אינ אָשְּר על ראשָם בְּמַרְאָה אָבְּן סָפִּיר דְמוּת בַּסָּא וְעַל דְמוּת הַבְּסָא דְמוּת בְּמִרְאַה אָדָם עָלְיו מַלְמְעָלָה: יחוקאל א כו

תוספות שאנץ

את המים לבדוק אותה וכן דם צפור של מצורע שמכשיר המים להזאה אף כאן בפרה עפר מכשיר תורה דאי כתב וכתב את האלות האלה בספר ה"א אפי' דמשנה תורה. יככה ה' בשחפת ובקדחת. יככודה בשהפת דבקודות. דאלה איקרו דכתיב והיה בשמעו. ולא תימא דלא דלג להכי איצטריד קרא י למעוטינהו אבל לא . למעוטי אותן של תורת למעט לפי שלא הוצרך למעט לפי שהוא לשון רבים אך אותן של משנה תורה שהן לשון יחיד וקבלות צואות וכתב לה קבלות ואמרה האשה אמן אמן. ור׳ יהודה כולהו במיעוטי דריש להו והקשה ה"ר אלחנן דהכא . משמע דלא דרי׳ ר׳ יהודה איר מאיר (את דלא פליג אדר׳ מאיר אלא מוסיף עליו ובפ״ק דמנחות דרי׳ את גבי ואת כל הלבונה וצ״ל דאת דהכא לא דרי׳ אבל בעלמא דהי להו: והא שמעי׳ לר׳ מאיר דאמר מכלל לאו לא תשמע הן דתניא ר' מאיר אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי אם יעברו אם ל"ה. זכו שכינה ביניהם ושכנו ביניהם יו"ד באיש וה"א באשה לא זכו אש ואש. ודאשה עדיפא אש של אשה נוח לדלוק וממהרת לאכול לפי שאין אות של שם מפסיקתן דריש ר"מ ה"י דהאלות ובפ"ק דהוריות (דף ה.) אמר ור"מ קהל הקהל לא דריש ותו איכא למיתמה דר"י דריש הכא ה"י אותך לאלה ולשבועה בתוך עמך וגו' ובאו המים המאררים וגו'. וכך דריבויא למעט והתם דריש קהל הקהל לרבויא ותו קשיא דר' יהודה

אדרבי יהודה דהכא משמע דלא דריש את האלות ובפ"ק דמנחות (דף יא:) אמר ר"י סבר את י [כל הלבונה] לרבות [קורט] אחרם:

אמר רבי תנחום הנקי כתיב. הכח פרש"י דתדרוש הכי טומחה תחת אישך חינקי אבל בסוף פרק שבועת העדות (שבועות דף לו.) פירש הנקי בלא יו"ד כמו חנקי וקאי אקרא דבתריה ואת כי שטית דמשמע הכי חנקי ממים המרים האלה ואת כי שטית והתם אמר כי לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן בממונא באיסורא אית ליה וסוטה איסורא דאית ביה ממונא הוא ונשאל רבי והא בפ"ק דנדרים (דף יא.) אמר בגמרא מאי לחולין לא חולין ליהוי אלא לקרבן מני מתני׳ אי ר"מ הא לית ליה מכלל לאו והכי דייק נמי בסוף הפרק (שם יג:) ובריש פרק שני (דף יד.) אע"ג דאיסורא גרידתא הוא והשיב רבי דהתם נמי איסורא דאית ביה ממונא הוא שאסר ממונו על חבירו: מפני שהתכלת דומה לים. בירושלמי דפ״ק דברכות מגיד שהתכלת דומה לים והים דומה לעשבים ועשבים לרקיע ורקיע לכסא והכסא לספיר וכתיב ואראה והנה (על) [אל] הרקיע וגו' (יחזקאל י): אינו בותב ובו' על הנייר אלא על

המגילה. תימה בפ׳ המוליא (שבת דף עת:) דתנן קלף כדי לכתוב עליו פרשה קטנה שבתפילין שמע ישראל אמאי לא קתני פרשת סוטה דשיעור זוטה טפי חור"י דפרשת סוטה לא שכיח כפרשת תפילין ואמרינן התם (דף עת.) כל מילתא דשכיח ולא שכיח אזול רבנן בתר שכים לקולה: לא על הלוח ולא על הנייר אלא על המגילה. מימה אמאי לא מרבינן כל מילי מוכתב כדאמרינן פרק שני דגיטין (דף כא:) ספר אין לי אלא ספר מנין לרבות כל דבר ת"ל וכתב מ"מ אם כן מה ת"ל ספר מה ספר שאין בו רוח חיים ורבנן אי כתב בספר כדאמרת אלמא כל היכא דכתיב

מתני' (מ מואם לא שכב איש אותך. ואם לא שטית טומאה וגו׳ האלות לרבות קדדות הבאות מחמת ברבות. מימה לרבי דהכא שהן קללות הבאות מחמת ברכות דמשמע הא אם שטית לא הנקי ואת כי שטית טומאה תחת אישך וכי נטמאת וגו' יתן ה'

הן סדורין בפרשה אלא שוהשביע הכהן

את האשה בשבועת האלה ואמר הכהן לאשה מפסיק בראש יתן ה׳ אותך ואינו כותבו דאינו אלא לוואה שמלוה הכהן להשביע וגם בסוף ובאו המים המאררים במעיך ללבות בטן ולנפיל ירך אינו כותב סוף המקרא ואמרה האשה דהיינו קבלה ממי המרים: אלה.

שהחשה מקבל עליה שבועה וחין זו מן האלות: לא היה מפסיק. משהתחיל אם לא שכב איש אותך עד אמן אמן שהיה כותב לוואה דוהשביע הכהן את האשה וקבלה דואמרה האשה אמן אמן: כל עלמו. לישנא בעלמא הוא. יוהר בעלמו שלא יהא כותב אלא אלות לבדו ואפילו אם לא שכב איש אותך והנקי לא היה כותב וכ"ש והשביע הכהן ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן שהוא סוף המקרא הוה: גבו' אלות ממש. יתן ה' אותך ובאו המים המאררים החלה במעיך וגו׳: קללות הבחום וכו'. הנקי מיעוטא הוא: שבמשנה סורה. דאי כתב קרא וכתב את האלות בספר הוה משמע אלות שבמשנה תורה יככה ה' בשחפת דאלה איקרו דכתיב והיה בשמעו את דברי האלה הואת וגו' (דברים כט): לוואות. והשביע הכהן את האשה דלא תימא לא ידלג הילכך אינטריך למעטינהו: וקבלם אמן. ולקמיה פריך מ"ש האי ה"י דמרבה ביה ומ"ש האי ה"י דממעט ביה: כולהו. ריבויא כדקאמרת אלות אלות ממש יהאלות הקללות הבאות מחמת ברכות אלה למעוטי שבמשנה תורה ושבתורת כהנים אבל ה"י דהאלה לא תדרוש למעוטי לוואות וקבלות דאתא את ורבינהו וה"י דהאלה אורחיה הוא: ור"י כולהו. ההי"ן דקרא מעוטי דריש להו: דלגבי ריבוי. דהחלות דקאי אוכתב: דלגבי מיעוע. אלה דמיעוטה הוח חלה ולח חחרות: והא לים ליה לר"מ מכלל לאו אחה שומע הן. דשמעינן ליה דבעי תנאי כפול דתנן י ר"מ אומר כל תנאי שאינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי דכתיב ביה אם יעברו ואם לא יעברו⁰ הא לא כפליה מכלל לאו לא תשמע הן: א"ר תנחום הנקי כחיב. בלא יו"ד דמשתמע הנקי אם לא שכב ותדרוש הכי טומאה תחת אישך חנקים: זכו. ללכת בדרך ישרה שלא יהא הוא נואף ולא היא נואפת: שכינה ביניהם. שהרי חלק את שמו ושיכנו

ים (כל פתעות), כם נפסמים כב: קדושין מו. ב"ק מא: מנחות יא: בכורות ו: מיר סה: נדה לה.], ג) [ברכות טו: ע"ש], ד) שבועות לו. ע"ש קדושין סב., ה) חולין פח:, ו) [בילקוט רמו פ"ג איתא עפר סוטה ואפר פרה], ז) חולין פט., ח) חולין פט. ברכות ו. נז. מנחות לה: [מגילה טו:], ט) [מנחות מג:], י) האלות לרבות כ) [קדושין סא.], ל) [במדבר לב], מ) בס"ח: הנקי, נ) רש"ל, מ) [וע' תוספות מנחות יח: ד"ה ורבי שתעון מיישבים קושיא זו],

הגהות הב"ח (ב) גמ' מיעוטל היא וכל לים ליה: (ג) רנ שהשביע וכו׳ ואינו כותבו וכו׳ שמלוה לכהן: (ד) ד"ה שהתכלת וכו׳ :ואיצטריכו

לעזי רש"י גלי"ד [גלו"ד]. דבק חזק.

מוסף רש"י הנקי כתיב. כלא יו״ד לשבועה ראשונה אם לא נמי מיזוש קמייתא למישדייה אקרא דבתריה ולמימר חנקי ואת כי שטית, כלומר אם שטית (קדושין סב.). כו׳ אם מחוט שרוך נעל. שלא רלה ליהנות מן הגול. שרוך, רלועה (חולין פט). חוט של תכלת. לנינית, ורצועה של תפילין. ורצועה של תפילין. לקשור (שם). בשלמא רצועה של תפילין. איכא הנאה דכמינ ויכאו ממן (שם). אלו תפילין שבראש. אות הן לכל כי שבראש. אות הן לכל כי שם ה' נקרא עליך (שם) שכתוב בהם רוב השם שי"ן ודל"ת (מנחות לה.). מאי היא. מאי הנאה איכא (חולין פט.). מה נשתנה תכלת. שהוקיקתה תורה לציצית (שם) שיחדו הקב"ה שהחלווו מו הים הוא עולה משתמון מן שים שות פוכש אחת לשבעים שנה ומראית דמו דומה לים, וים אנו רואין שדומה לרקיע ורקיע לספיר וספיר לכסא הכבוד, דכחיב ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר, והוא כעלם השמים, אלמא שמים דומים לספיר, וספיר הוא כסא הכבוד, דכתיב כמראה לטם הכפרד, דכתיב בנורחה אבן ספיר דמות כסא, וכשהקב"ה מסתכל בכסא הכבוד שלו מכר במלוה זו שהיא כנגד כל המלוח (שם) או: שהתכלת דומה לים, שנעשו בו נסים לישראל, ורקיע לכסא הכבוד ומחוך כך זכר היושב על הכסא, ועוד נחה לישרחל שיהח דמות כסאו עליהם, שנאמר ותחת רגליו וגו' דהיינו רקיע, וכתיב ספיר ובכסא לקים, וכנול ספיר וככסת כתיב ספיר, אלמא רקיע כמראה כסא, ותכלת לים

וים לרקיע אנן קחזינן

מתני' בא לו לכתוב את המגילה מאיזה מקום הוא כותב (6) ואמואם לא שכב איש וגו' ואת כי שמית תחת אישך ואינו כותב והשביע הכהן את האשה וכותב יתן ה' אותך לאלה ולשבועה ובאו המים המאררים האלה במעיך לצבות במן ולנפיל ירך ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן רבי יוםי אומר לא היה מפסיק "ר' יהודה אומר כל עצמו אינו כותב אלא יתן ה' אותך לאלה ולשבועה וגו' וכאו המים המאררים האלה כמעיך וגו' ואינו כותב ואמרה האשה אמן אמן: גמי קא מיפלגי בהאי קרא קמיפלגי וכתב את האלות האלה הכהן בספר ר"מ סבר אלות אלות ממש האלות לרבות קללות הבאות מחמת ברכות אלה למעומי קללות שבמשנה תורה האלה למעומי צוואות וקבלות אמן ורבי יוםי כולהו כדקאמרת את לרבות צוואות וקבלות ור"מ יאתים לא דריש ור' יהודה כולהו במיעומי דריש להו אלות אלות ממש האלות למעומי קללות הבאות מחמת ברכות אלה למעומי קללות שבמשנה תורה האלה מלמעומי צוואות וקבלות ורבי מאיר מ"ש האי ה"י דמרבי ביה ומאי שנא האי ה"י דמעים ביה ה"י דגביה דריבויא ריבויא היא ה"י דגביה דמיעומא מיעומא ריבויא והא לית ליה לר"מ מכלל לאו אתה שומע הן י אמר רבי תנחום הנקי כתיב דריש ר"ע איש ואשה זכו שכינה ביניהן לא זכו אש אוכלתן אמר רבא ודאשה עדיפא מדאיש (מ"מ) האי מצרף והאי לא מצרף אמר רבא מפני מה אמרה תורה הבא עפר לסומה זכתה יוצא ממנה בן כאברהם אבינו דכתיב ביה יעפר ואפר לא זכתה תחזור לעפרה ס דריש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר זכו בניו לב' מצות י אפר פרה ועפר סומה והאיכא נמי עפר כיסוי הדם התם הכשר מצוה איכא הנאה ליכא "דרש רבא בשכר שאמר אברהם אבינו 4אם מחום ועד שרוך נעל זכו בניו לב' מצות חום של תכלת ורצועה של תפלין בשלמא רצועה של תפלין דכתיב יוראו כל עמי הארץ כי שם ה׳ נקרא עליך יותניא ר"א הגדול אומר אלו תפלין

שבראש אלא חום של תכלת מאי היא דתניא יי היה ר"מ אומר מה נשתנה תכלת מכל מיני צבעונין מפני שהתכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד שנאמר יויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים למהר וכתיב יכמראה אבן ספיר דמות כסא: מתני' -אינו כותב לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדיפתרא

ביניהן יו"ד באים וה"י באשה: לא זכו אם אוכלתן. שהקב"ה מסלק שמו מביניהן ונמלאו אש ואש: ודאשה עדיפא מדאיש. אש של אשה קשה וממהרת לאכול וליפרע משל איש: מאי טעמא האי מילרף. אש של אשה נוחה להדליק מהר שאין אות של שם מפסיק אלא מחובר הוא ונקרא אש אבל של איש אין אותיות של אש מצטרפות יחד שהיו"ד של שכינה מפסקת: הנאה ליכא. ואין זה קיבול שכר. אבל כאן יש הנאה בסוטה לחת שלום ושלא ירבה ממזרים בישראל אם זונה היא ואם נקחה ונזרעה זרע ומבטלח לעו מעל בניה ואפר פרה לטהרן ולזכוח את ישראל ממעשה העגל: בשכר אם מחוט ועד שרוך נעל. שהבריח עלמו מן הגזל: חוט של הכלה. כנגד מחוט ורלועה של תפילין כנגד שרוך דהיינו רלועה: בשלמה רלועה של ספילין. קיבול שכר הוא דאיכא הנאה כדכתיב וכו׳ אבל חוט של תכלת של ציצית מאי הנאה איכא: מה נשחנה הכלח. שהזקיקו הכתוב לציצית: שהחכלה דומה לים כו'. בא ללמדנו שכל המקיים מצות ציצית כאילו הקביל פני שכינה והכי תניא לה בספרי [סוף שלח]. (ד) דאיצטריכו כל הני משום דלא אשכחן קראי אלא ברקיע שדומה לכסא הכבוד הילכך תכלת דומה לים וים דומה לרקיע דתכלת לא דמי לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כמו תכלת דומה למראה הים ואנן קחזינן דים דומה למראה הרקיע: **ורקיע דומה לכסא הכבוד**. קראי קדריש דכתיב ברקיע כמעשה לבנת הספיר וכתיב בכסא הכבוד כמראה אבן ספיר דמות כסא: בזרגבי' לוח. של עץ: נייר. של עשבים שכותשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גלי"ד ועושין כמו עור:

לפי שאות של שכינה מפסיקתם. ל״ה. הנאה ליכא ואין זה קיבול שכר אבל כאן יש הנאה בסוטה לתת שלום ושלא ירבו ממזרות בישראל אם זונה היא. ואם נקתה ונורעה זרע ומבטלת לעז מעל בניה וכן אפר פרה איכא הנאה לטהר ולזכות ישראל ממעשה העבר ליה: מפני שהתכלת דומה לים וים בא ללמד שכל המקיים מצות ציצית כאילו מקביל פני שכנה והכי תני לה בספרי ואיצטריכו כל הני משום דלא אשכחי" קרא אלא ברקיני הילכך תכלת לים וים דומה לרקיע מפני דתכלת לאו לרקיע כל כך אלא דומה לים המכלת דומה לים וים דומה לרקיע מפני דתכלת לאו לרקיע כל כך אלא דומה לדומה כמו תכלת קרוב למראה הים ולפי מזכירון יציאת מצרים בפרשת ציצית לפי שהתכלת דומה לים והקב"ה שיושב על כסא הכבוד עשה לנו נסים בים. ועוד התכלת דומה לים שליש גדיל ושני שליש גנף וכן עשה הקב"ה בקע הים בשליש אמצעי ועשה מן הים ג׳ שלישים שאם יבקענה בשליש התחתון צריך שירדו למטה בתוך הים ואם יבקענה בשליש העליון צריך שיעלו למעלה דק״ל גודשא תילתא והבקיעה בשליש האמצעי לא למעלה ולא למטה על כן ייסר הפייט 🗗 פנו כאן וכאן שליש רום